

DOI: 10.31866/2410-1311.39.2022.256940

УДК 378.4:008(477.81)(049.32)

ВИЩА КУЛЬТУРОЛОГІЧНА ОСВІТА В РЕГІОНІ ОЧИМА ПЕДАГОГА-ДОСЛІДНИКА

Петрова Ірина Владиславівна

Доктор культурології, професор,

ORCID: 0000-0002-8146-9200, e-mail: petrovaiw@gmail.com,

Київський національний університет культури і мистецтва,

вул. Є. Коновальця, 36, Київ, Україна, 01133

Рецензія на книгу: *Вища культурологічна освіта в Україні: регіональний дискурс (крізь призму діяльності кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету): до 50-річчя від часу заснування: моногр.-довід. вид. / авт.-уклад. С. В. Виткалов. — Рівне: О. Зень, 2021. — 550 с. : іл.*

Прискорений розвиток сучасного суспільства та його безліч проблем впливають і на сприйняття інформації, надлишок якої розпорошує увагу читача, усуваючи з культурного обрію фахову, спрямовану на виявлення однієї з важливих складових будь-якого суспільства — спеціальну освіту, за параметрами розвитку якої завжди можна скласти уяву про духовний рівень країни на кожному історичному етапі його розвитку, виявити важливі чинники, пов'язані з системою її організації, носіями, студентським складом тощо, а також звернути увагу на загальний стан вищої школи, оскільки саме в освіті відбиваються усі виміри суспільного життя країни.

У цьому зв'язку слід звернути увагу на монографічно-довідкове видання «Вища культурологічна освіта в Україні: регіональний дискурс (крізь призму діяльності кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету)» (Рівне, 2021), підготовлене доктором культурології, професором кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету С. Виткаловим. Провідною метою видання є виявлення сутності та ролі професійної освіти у становленні молодого покоління, що надавалася й продовжує надаватися на кафедрі івент-індустрій, культурології та музеєзнавства РДГУ.

Помітними характеристиками праці є такі: вона написана з нагоди 50-річчя від часу заснування цієї кафедри, а відтак цілком природно дає підстави виявити позитивні аспекти в організації цієї освіти, тобто якісний рівень тих, хто цю освіту надавав у її історичній ретроспективі, а також тих, хто її здобував, посиляючись на розмаїття форм, методів і засобів організації освітнього процесу. Сюди належать й розмаїті форми творчих контактів ЗВО з мережею фахових

коледжів, ЗОШ, закладами позашкільної освіти і установами культури регіону, оскільки саме в останні й спрямовувалися його випускники. Помітне місце в цьому аналізі відводиться розглядові контактів із організаційно-методичними структурами в усій управлінській вертикалі, виявленими крізь призму системи організації навчального процесу упродовж означеного історичного періоду.

Книга представляє інтерес ще й тому, що протягом усього періоду функціонування кафедри вона виконувала в структурі закладу вищої освіти подвійні функції, адже була (і є) випусковою, тобто забезпечує підготовку фахівців конкретних спеціальностей та водночас залишається й загальнонауковою, оскільки у різний період забезпечувала читання дисциплін методологічного чи загальнотеоретичного характеру на усіх факультетах навчального закладу. Інакше кажучи, її науково-педагогічні працівники добре ознайомлені у переважній більшості фактично зі всіма студентами навчального закладу, певною мірою — й з системою організації здобуття освіти на всіх кафедрах (факультетах) університету, що допомагає їм бути в «матеріалі» щодо їхнього освітнього рівня, ставлення до процесу навчання та проблем в організації освітнього простору загалом, а тому активно використовувати найбільш ефективні методики в освітньому процесі.

Серед позитивних аспектів видання слід зазначити й те, що його автор є працівником цієї кафедри, а отже добре ознайомлений із системою організації навчального процесу на об'єкті дослідження, його документною базою, носіями та безліччю інших складових системи, що робить таке видання більш переконливим та інформаційно насиченим.

Щодо характеристики обраної для розгляду книги, слід звернути увагу на таке: вона має 5 розділів (67,4 др. а.), у першому з яких (с. 31–123) відтворено витоки цієї освіти в структурі Рівненського факультету Київського державного інституту культури, а згодом і Рівненського інституту культури, виявлено роль кафедри в системі діяльності та інституту культури і, згодом, гуманітарного університету, що дає можливість з'ясувати широке культурно-освітнє тло, на якому ця форма освіти розгорталася, організаційні підвалини в її становленні, проблемний ряд тощо. Саме в цьому розділі концентрується інформація про підстави заснування факультету та згодом й інституту культури, організаційно-культурну взаємодію педагогів базового закладу (КДІК) і Рівненського культурно-освітнього факультету, їхні спільні науково-методичні програми, а також подальшу багаторічну творчу співпрацю. Виявляється в ньому і певна закономірність, суть якої полягає в тому, що чим яскравіше культурне середовище професорсько-викладацького складу та якісніше фаховий рівень студентів, тим ефективнішим є навчальний процес та оригінальнішими культурні програми, спільно реалізовані для місцевого населення.

Наголошується у цьому розділі на ролі колективу кафедри, яка, здійснивши численні трансформації у своїй структурі, кадровому складі, спрямовувала свої зусилля і на забезпечення загальнокультурної підготовки студентів художніх спеціалізацій. Наведено конкретний матеріал про методичне забезпечення навчального процесу, систему його організації (з урахуванням загальної централізації освітнього простору в минулу добу), висловлено чимало критичних пропозицій, які й сьогодні могли б виявитися слухними в системі організації

навчального простору, зокрема щодо подальшої розробки народознавчої проблематики, якою так багата Західна Україна. А подана автором інформація про забезпечення галузі фахівцями зі спеціальною освітою та їх подальшою потребою розкриває широке поле для науково-педагогічної й організаційно-культурної діяльності навчального закладу.

Цікавим для педагогів закладу вищої освіти будь-якого напрямку буде й Розділ II (с. 124–226), спрямований на виявлення ролі згаданої кафедри в соціально-культурному просторі регіону. Адже у ньому зібрано й критично осмислено автором інформацію про еволюцію цієї структури, її роль на кожному конкретному історичному етапі; подано професійні характеристики різних складів кафедри та доробок кожного; наголошено на ролі колективу науково-педагогічних працівників у системі організації навчального процесу й наукової практики університету та України загалом, пошуку ними різних форм оптимізації навчання; виявлено міжрегіональні та міжнародні контакти її співробітників і сформовано певну модель навчально-наукової та організаційно-культурної структури сучасної вищої школи.

Саме ці два розділи вирізняє чітка структуризація форми викладу матеріалу, вмотивовані пропозиції автора, які можна використовувати в організації навчального процесу. Їх матеріал характеризується й значною джерелознавчою складовою, що надає виданню відповідної доказовості.

Оригінальною є й використана автором форма фіксації подій, у яких брали участь (чи були їх організаторами) педагоги та студенти кафедри упродовж значного історичного періоду, втілена у Розділі III (с. 227–392). Маючи традиційну назву (форму) Літопису, вона дала можливість зберегти в пам'яті безліч фактів, подій, дат, імен, до яких вони були причетними, стимулює вона й продовжити подібну фіксацію надалі.

Цей розділ також є надзвичайно інформаційно насиченим, оскільки охоплює значний історичний період, відтворений автором за матеріалами державних архівів Рівненської та Волинської областей, ряду матеріалів МОН України щодо участі педагогів кафедри у різноманітних структурах (фахова та експертні ради ДАК МОН, методичні комісії колишнього Міністерства культури та Міністерства освіти і науки, ГЕР, НАЗЯВО тощо), розпорядчої документації багатьох ЗВО країни, до життєдіяльності яких долучалися науково-педагогічні працівники; численної документації з поточного архіву кафедри та власного архіву автора, значну частину з якого поповнено її завідувачем, який, по завершенні навчання на Рівненському факультеті КДІК, був розподілений на посаду викладача і працює на цій кафедрі понад 40 років.

Тож запропонований матеріал, маючи форму джерельної бази, є важливим інформаційним сегментом для продовження подальшого наукового пошуку з питань виявлення ролі культурологічної освіти і системи її організації у просторі сучасної вищої школи України.

Зберігається на сторінках цього розділу й чимало інформації про, так би мовити, технологічні аспекти функціонування навчального закладу чи вищої школи загалом, а саме про склад фахових, експертних, спеціалізованих учених рад, різноманітних фахових комісій різних рівнів, у яких брали участь науково-

педагогічні працівники у ролі безпосередніх їх членів чи запрошених (опонентів, експертів, рецензентів, членів журі). Це стосується й аналогічних форм їх участі у базовому навчальному закладі та Західно-Поліському етнорегіоні загалом.

Тут концентрується інформація, на підставі якої можлива подальша її кореляція з всеукраїнським досвідом, тобто практикою організації подібної діяльності у Харківській державній академії культури, Київському національному університеті культури і мистецтв, Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв, а також окремих факультетах та кафедрах, чиї освітньо-професійні програми спрямовані на розробку тотожної проблематики.

Заслугує на увагу й розділ IV (с. 393–501), у якому зосереджується інформація про фаховий потенціал науково-педагогічних працівників кафедри (йдеться про Показники наукових та науково-методичних праць, інших форм творчої самореалізації), їх академічну мобільність та соціальну активність, роль у просторі сучасної вищої школи. Адже зосереджена в ньому інформація дає підстави виявити потенційні можливості професорсько-викладацького складу конкретного освітньо-наукового підрозділу ЗВО, форми його участі та професійну активність в університеті й міжкультурних процесах, залучення до цього студентської молоді, а тому може слугувати певною характеристикою організаційної діяльності університету, ухвалених його керівництвом відповідних рішень, спрямованих на ефективне забезпечення подальшої життєдіяльності. Тим більше, що в сучасних умовах колектив науково-педагогічних працівників забезпечує функціонування трьох освітніх програм спеціальностей 034 «Культурологія», 027 «Музеєзнавство. Пам'яткознавство» та 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» двох освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр-магістр».

У будь-якому виданні, мета підготовки якого — виявлення ролі різноманітних освітніх структур вищої школи в суспільстві, обов'язковим є й матеріал, що стосується випускників, в яких чи на результатах практичної діяльності яких найбільш помітна ефективність усіх використаних науково-педагогічним складом фахових методик. Це можна стверджувати й про розділ V (с. 505–513), який присвячено характеристиці саме випускників цієї кафедри.

Навіть зважаючи на значну міграцію кадрів, зміну їх професійного амплуа у сучасних соціально-економічних умовах, наведений перелік викладачів також переконує в чіткості обраного шляху педагогами кафедри, оскільки ті посади, які обіймають її випускники, також засвідчують творчий потенціал колективу, його здатність ефективно працювати у суттєво змінених обставинах, важливість цієї освітньої структури в культурному просторі регіону.

Дають вони підстави для ствердження думки про те, що культурний потенціал колишнього інституту культури, як і трансформованої згодом організаційної структури Інституту мистецтв РДГУ та кафедри, взятої нами для розгляду зокрема, відчутно покращив та продовжує це робити й надалі, розвиваючи духовний простір західноукраїнського регіону. Адже «Музейні» та «Замкові» гостини, безліч фестивалів із народознавчою складовою, що організуються в Західному Поліссі й Західній Україні загалом (оскільки переважна більшість випускників розподілялася саме туди), ряд науково-практичних конференцій та круглих столів, різноманітні культурологічні читання, оригінальні івент-агенції і специфічні

музеї, а також конкурси, численні культурно-дозвілєві центри, грантові програми, «зелений туризм», як і фахові коледжі, керівний та педагогічний склад яких сформовано й за участю цих випускників та безліч іншого, — це безсумнівний результат діяльності науково-педагогічних працівників кафедри та інших структурних підрозділів уже й гуманітарного університету. Сюди можна зарахувати й доволі високу ефективність діяльності сучасних територіальних громад краю, «культурний блок» у яких також значною мірою забезпечують випускники кафедри.

Підсумовуючи, слід зазначити, що здійснений аналіз матеріалу цих розділів засвідчує наявність відповідної програми педагогічного впливу на студентів («методики педагогічної дії»), яка охоплює і ряд заохочувальних аспектів у здобутті вищої освіти для молоді, й широку програму її безпосереднього залучення до участі у позанавчальних формах: активну і постійну туристично-екскурсійну діяльність, проведення численних культурно-дозвілєвих заходів у мережі ЗОШ та установ культури, почасти спрямовану й на соціально-вразливі верстви населення, перманентні зустрічі з регіональними професіоналами-практиками та запрошення останніх до розширення освітнього простору шляхом участі у проведених різних видів занять, стажування студентів та науково-педагогічних працівників за межами України в контексті укладених угод про співпрацю тощо.

Професійно підготовленим в аналізованому виданні, ще раз підкреслюю, є й документальний блок матеріалів (інтерв'ю, опитування, джерельна база в особі фондів Державного архіву Рівненської та аналогічного архіву Волинської областей), а також поточні архіви установ культури й приватних архівів митців і організаторів культурного життя регіону та кафедри зокрема, а також короткі характеристики окремих педагогів цього й інших навчальних закладів, що співпрацювали з її колективом, надають аналізованому виданню значної доказовості й переконливості, зберігають у пам'яті читача інформацію про працівників галузі й вищої школи загалом.

Викличуть зацікавлення читача й Іменний та Географічний покажчики (с. 526–547), які не лише традиційно допомагають оперативніше віднайти ту чи іншу постать або терен, де розгорталися конкретні події, але й демонструють широке коло взаємозв'язків автора книги з реципієнтами, його інформаційну базу наукового пошуку, обізнаність із культурним потенціалом регіону та його носіями. Це можна стверджувати і про фоторяд відомих митців, які брали участь в авторській його програмі «Грані мистецтва», реалізованій на обласному телеканалі «Ритм», розміщений у заключній частині книги.

Утім, текст книги лише незначною мірою «супроводжує» ілюстративний ряд, який допомагає краще розкрити те чи інше положення дослідника, демонструє оригінальні документальні зразки життєдіяльності колективу і таким чином розширює уявлення про роль цієї університетської структури в загальній системі вищої освіти країни. Хоча він мав би бути значно ширшим у такому виданні.

Отже, аналізоване монографічно-довідкове видання демонструє ще один ракурс реалізації прикладних аспектів культурологічної освіти в регіоні, зосереджує в собі оригінальний досвід одного з трьох інститутів культури, які й забезпечували культурний простір якісними фахівцями упродовж значного історич-

ного періоду. Виявляє ця книга й організаційно-культурний потенціал сучасної кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства вже в структурі Рівненського державного гуманітарного університету. Акумуляція ж подібного досвіду може стане у пригоді для підготовки інших ґрунтовних видань із питань гуманітарної освіти загалом.

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.